

Memòria 2009

L'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona, constituït pels manuals, llibres notals i protocols de més de cent anys del districte notarial de la capital catalana, forma part de l'Arxiu General de Protocols del Col·legi de Notaris de Catalunya, amb el qual es troba instal·lat de manera unitària a la seva seu, i és gestionat per aquesta institució. Integrat en el Sistema d'Arxius de Catalunya, és el primer arxiu de l'Estat espanyol d'entre els notariaus, tant per l'antiguitat com per la continuïtat i la transcendència dels seus fons. I, alhora, és un dels principals centres d'investigació i estudi del país, amb un nombre d'usuaris creixent, que ha mantingut la xifra rècord de l'any 2008, situada per sobre dels 2.500, i que ha incrementat encara la de consultes.

Durant l'any 2009, l'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona ha continuat desplegant les funcions ja tradicionals i que li són pròpies com a centre responsable de la custòdia, el tractament i la difusió del patrimoni documental generat per la institució notarial barcelonina, des de la seva gènesi, a l'inici del segle XIII, fins avui dia, d'acord amb la normativa sectorial corresponent.

En aquesta breu memòria es recullen i sistematitzen de manera sintètica aquestes competències, agrupades en quatre apartats, d'acord amb l'esquema coherent de funcions desplegades pels centres arxivístics: recepció o ingressos de fons; conservació en el triple vessant de preservació, restauració i reproducció; organització i tractament, igualment en un triple vessant de classificació, ordenació i descripció, i, en darrer terme, comunicació i difusió dels fons.

Convé advertir, en tot cas, que sobre els primers punts relatius a l'ingrés de fons, a la conservació o a la mateixa organització de la documentació en els seus diferents vessants, aquesta memòria recull tasques relatives a l'Arxiu General de Protocols del Districte de Barcelona més que no pas a l'Arxiu Històric. Tasques que, pel fet que formen part del mateix cicle o procés documental i són executades pel personal de la Secció Històrica, s'hi han incorporat.

Com a aspectes més remarcables de la tasca duta a terme durant aquest any 2009, es pot destacar:

- La instal·lació d'armaris compactes al soterrani primer, que s'havia deixat pendent en el moment en què es construï el nou dipòsit d'arxiu a l'inici dels anys noranta del segle passat.
- L'edició de dos volums del nou inventari corresponents al segle XVIII, dins el pla establert d'acord amb la Fundació Noguera.
- La publicació del número XXVII de la revista *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols*.
- L'endegament de nous projectes, com ara la descripció dels llibres registre de pòlisses dels antics corredors de comerç o de la col·lecció de pergamins de l'Arxiu Històric.

1. RECEPCIÓ I INGRÉS DE LA DOCUMENTACIÓ

1.1 Ingré de protocols

D'acord amb la legislació notarial vigent, han ingressat a l'Arxiu General de Barcelona els protocols de més de vint-i-cinc anys corresponents a les notaries demarcades dins el districte notarial de Barcelona, que actualment aplega, de manera exclusiva, la capital catalana. Les xifres de notaris i volums es mantenen en una línia clarament ascendent respecte dels anys anteriors:

- Any 1983: 82 notaris i 1.253 volums.

D'altra banda, els protocols que en aquest any han esdevingut centenaris i que, per tant, han passat a formar part de l'Arxiu Històric, obert a la consulta, són:

- Any 1909: 48 notaris i 151 volums.

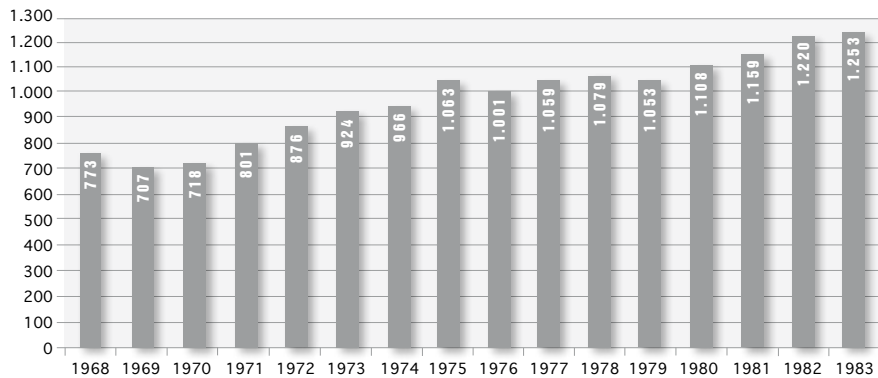
1.2 Ingré de pliques

Igualment, han ingressat a l'Arxiu General les pliques obrants a les notaries, corresponents tant a dipòsits de tipus general com a testaments, memòries testamentàries o altres documents relacionats, que se segueixen confiant als notaris:

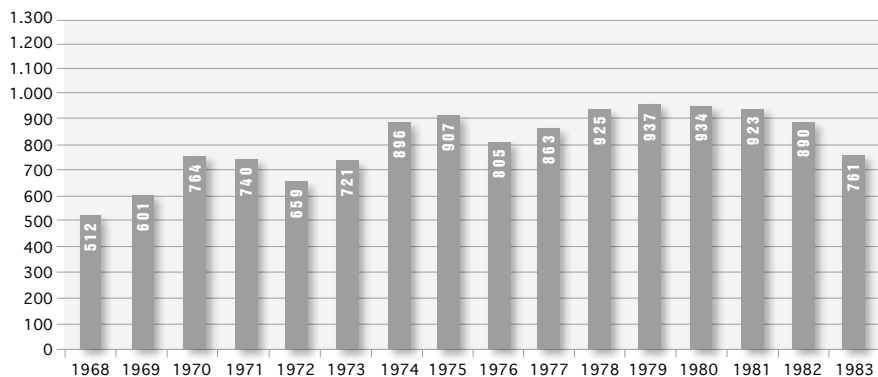
- 15 dipòsits de diferents anys.

EVOLUCIÓ DE LA PRODUCCIÓ NOTARIAL BARCELONINA: 1968-1983

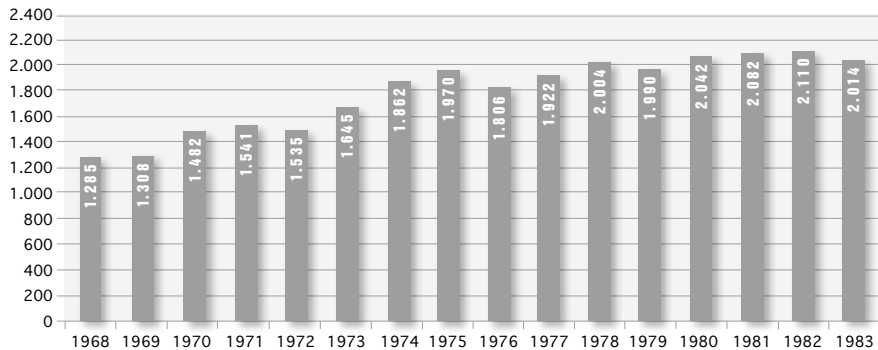
PROTOCOL GENERAL

PROTOCOL PROTESTOS

PROTOCOL GENERAL I PROTESTOS

1.3 Ingrés i concentració de protestos

En darrer terme, també han ingressat a l'Arxiu General els protocols especials de protestos corresponents del districte de Barcelona, els quals han estat instal·lats al dipòsit del carrer Entença de Barcelona:

- Protocols de protestos del districte de Barcelona de diferents anys (de 1983: 71 notaris i 761 volums).

Així mateix, gairebé ultimada la tasca de concentració dels protocols especials de protestos dels altres districtes de Catalunya al mateix dipòsit d'Entença (només resten per ingressar els districtes de Figueres i Reus/Falset), durant l'any 2009 s'han traslladat nous protocols del districte de Sabadell. Aquests no s'havien recollit en el seu moment (novembre de 2005), atès que es tractava del primer districte i, per tant, aleshores s'actuà amb un criteri encara no prou ben definit en el sentit de reunir-los i transferir-los tots:

- Desembre, 22: Districte de Sabadell, 810 volums.

1.4 Arxiu General Intermedi de Protocols de Catalunya

Constituit mitjançant el conveni signat amb la Generalitat de Catalunya el 21 de novembre de 2007, i amb seu provisional a l'Arxiu General de Protocols de Barcelona, durant l'any 2009 hi han ingressat els fons dels districtes següents:

- Febrer, 9: Districte de Sant Boi de Llobregat, 1959 a 1983, 715 volums.
- Juliol, 23: Districte del Vendrell, 1983, 45 volums.

1.5 Arxiu dels fons de Corredors de Comerç de Catalunya

El dia 1 d'octubre de 2000 entrà en vigor la integració en un cos únic de notaris dels corredors de comerç col·legiats, com a conseqüència de la disposició addicional vint-i-quatre de la Llei 55/1999, de 29 de desembre, de mesures fiscals, administratives i d'ordre social. Aquesta integració comportà, evidentment, també el traspàs de la documentació generada per aquests fedataris mercantils en el seu doble vessant, és a dir, tant la produïda pels corredors de comerç com pels agents de canvi i borsa.

El mes de gener de 2004 s'havia procedit al trasllat de l'arxiu dels corredors de comerç col·legiats de Barcelona i dels seus antecessors, consistent en uns 12.500 volums, des d'una nau ubicada al municipi de Viladecans al dipòsit creat amb aquest motiu al carrer Entença de la capital catalana.

I durant la primera quinzena de desembre de 2009 s'ha procedit a traslladar l'arxiu del fons de l'antic Col·legi de Corredors de Comerç de Girona, des d'un dipòsit de Salt (Girona) a un altre que el Col·legi de Notaris té a Molins de Rei. Es tracta d'un fons encara obert, que requerirà per tant de noves transferències. S'han traslladat un total d'onze districtes i queda pendent el d'Arenys de Mar, dipositat en un local del notari arxiver d'aquesta localitat:

- Desembre: Col·legi de Corredors de Comerç de Girona, 4.641 volums.

2. CONSERVACIÓ DELS PROTOCOLS

2.1 Manteniment de suports

S'han dut a terme les tasques pròpies de manteniment de les unitats d'instal·lació, tant de les capsas com de les carpetes que protegeixen els volums, amb una actuació preferent sobre els protocols del segle XVIII i primer terç del segle XIX, que han estat objecte de descripció durant aquest període. Igualment, s'ha iniciat la retolació dels protocols del segle XVIII, amb el sistema que s'ha considerat més adequat.

2.2 Enquadernació de protocols del segle XX

S'ha prosseguit la tasca de reparació de les enquadernacions i, en tot cas, de restauració dels protocols del segle XX, de notaris i anys diversos, amb una xifra similar als exercicis anteriors:

- 60 protocols.

2.3 Restauració de protocols

Igualment, s'ha continuat la línia de restauració progressiva dels volums històrics més malmesos. Com ja s'apuntava en la memòria de 2005, en el seu moment s'optà per fer tots els protocols de l'Escrivania de Marina, per les raons que s'hi exposaven, per bé que també cal afegir-hi alguns protocols generals en mal estat:

- 12 protocols de l'Escrivania de Marina i consolidació de les enquadernacions de pell de 28 protocols dels segles XVIII i XIX.

2.4 Digitalització

Signat al final de 2006 amb Artyplan Document el projecte de digitalització i microfilmació dels registres medievals de l'Arxiu Històric i ini-

ciats els treballs de manera sistemàtica el gener de 2007, durant el 2009, talment com l'any anterior, s'han acomplert amb escreix les previsions i, d'aquesta manera, s'han digitalitzat i tractat:

- 194.202 imatges, corresponents a 830 registres.

2.5 Instal·lacions d'arxiu

Canviat l'any 2006 el maquinari de climatització dels dipòsits de l'Arxiu Històric i Intermedi, durant el 2009 se n'ha continuat controlant el rendiment, mercès als sensors de control o termohigrògrafs i mitjançant lectures automàtiques periòdiques dels paràmetres de temperatura i d'humiditat, bàsics per a la conservació òptima dels fons documentals.

Però, sobretot, durant l'estiu de 2009 i a càrrec de l'empresa Gama, s'ha fet la instal·lació dels armaris compactes del soterrani primer, que s'havia deixat pendent en el moment de construcció del nou dipòsit d'arxiu a l'inici dels anys noranta del segle passat. Té una capacitat total de 3.100,86 metres lineals, similar als altres dipòsits, i es pretén ubicar-hi inicialment els fons notariaus dels districtes distints al de Barcelona, és a dir, Badalona, Sant Boi de Llobregat i el Vendrell. Aleshores, hom ha aprofitat per repassar les instal·lacions dels altres dipòsits i canviar els volants per uns de nous amb fre incorporat.

3. ORGANITZACIÓ I TRACTAMENT DE LA DOCUMENTACIÓ

3.1 Classificació i ordenació dels fons

S'han dut a terme les tasques pròpies de tractament i d'organització dels fons documentals ingressats a l'arxiu:

- Revisió, neteja (fotocòpies, grapes, clips...) i ordenació dels protocols de l'any 1983, amb 82 notaris i 1.253 volums.

Igualment, s'han ordenat els protocols de protestos del districte de Barcelona ingressats a l'arxiu:

- Ordenació cronològica (1983) i alfabètica (de notaris).

En darrer terme, s'ha organitzat i s'ha dotat d'un mètode arxivístic coherent el fons intern, petit però important, de les relacions de transferència de protocols (protocol general i pliques: sistema cronològic i alfabètic de notaris; protestos: sistema alfabètic i cronològic) i modificacions d'escriptures (sistema cronològic):

- Classificació i ordenació de les sèries de relacions de transferència i de modificacions d'escriptures de l'Arxiu General del Districte, de l'any 1983.

3.2 Descripció dels fons

Continuant amb el projecte patrocinat per la Fundació Noguera, d'elaboració del nou inventari dels protocols de l'arxiu, enguany s'han dut a terme les tasques següents:

- Preparació de l'edició dels volums V i VI del nou inventari dels protocols de l'arxiu, corresponents a la primera i segona meitat del segle XVIII, en els números 31 i 32 de la Col·lecció d'Inventaris d'Arxius Notarials de Catalunya de la Fundació Noguera (preparació de l'original, confecció dels índexs, revisió de proves...).
- Inici de les tasques de descripció dels protocols del segle XIX. De fet, s'ha arribat fins al primer terç del segle, tal com s'explica en la memòria presentada a la Fundació Noguera. Un segle XIX —cal recordar-ho— amb una xifra de volums certament extraordinària, superior a les 11.500 unitats, per bé que molt més sistematitzades, raó per la qual s'ha simplificat la fitxa descriptiva.

En un altre ordre, s'ha iniciat el tractament arxivístic del fons de corredors de comerç col·legiats de Barcelona i dels seus antecessors. Així, elaborat el quadre de classificació d'acord amb la varietat tipològica dels llibres registre, s'ha bastit un inventari informatitzat per descriure de manera individual i acurada cada volum. En el decurs del 2009 s'han inventariat gairebé 3.000 llibres registre provinents de l'antic Col·legi de Corredors de Comerç de Barcelona.

En tercer lloc, finalment, s'ha iniciat també la nova catalogació de la col·lecció de pergamins. Integrada per 1.700 unitats dels segles XII al XVII, aquesta col·lecció havia estat objecte de dues catalogacions parcials a mitjan segle passat, de manera que es generaren dues sèries factícies. Calia, per tant, afrontar una actuació arxivística integral, que dotés el conjunt de pergamins d'una organització més coherent i d'un nivell de descripció més aprofundit, per tal d'afavorir-ne la consulta.

La tasca s'ha iniciat identificant les provinences dels pergamins a totes dues sèries. S'ha comprovat que, a ambdues, s'hi barrejaven documents de dos productors principals: els marquesos d'Aguilar i el mateix notariat barceloní. Aleshores, s'ha decidit unificar en una sola sèrie tota la col·lecció. Primer, s'ha fet un repàs general a les datacions de la totalitat dels perga-

mins per garantir-ne la correcta ordenació. Tenint en compte el gruix documental, s'ha optat per dividir la tasca de catalogació en dos volums, el primer amb els documents anteriors al 1500 i el segon amb la resta fins al 1700. I, després, s'ha iniciat la tasca de regest, seguint l'estil subjectiu i de manera àmplia, afegint-hi la cloenda dels escrivans, la taula de tradició pertinent (necessària, a més, per mantenir el vincle amb les signatures arxivístiques dels catàlegs anteriors) i els comentaris sobre l'escriptura, l'estat del pergami, el seu contingut o altres aspectes destacats.

4. COMUNICACIÓ I DIFUSIÓ DELS FONS

4.1 Servei a la sala de consulta

Aquesta és, sens dubte, la finalitat última del conjunt de tasques desenvolupades a l'arxiu i, alhora, la que ocupa més dedicació i atenció quotidiana. Amb un nivell de consulta creixent, d'acord amb l'extraordinària importància de la documentació que s'hi custodia, les xifres totals d'usuaris i de consultes o volums servits situen el nostre centre entre els més prestigiosos i visitats del país.

Aquest servei a la sala comporta moltes intervencions puntuals d'ajut, de resolució de dubtes de tot tipus (arxivístics, paleogràfics, diplomàtics, històrics...) i d'assessorament bibliogràfic o documental:

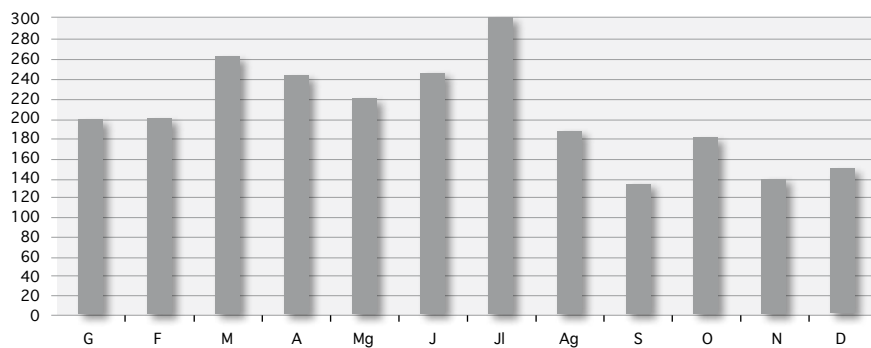
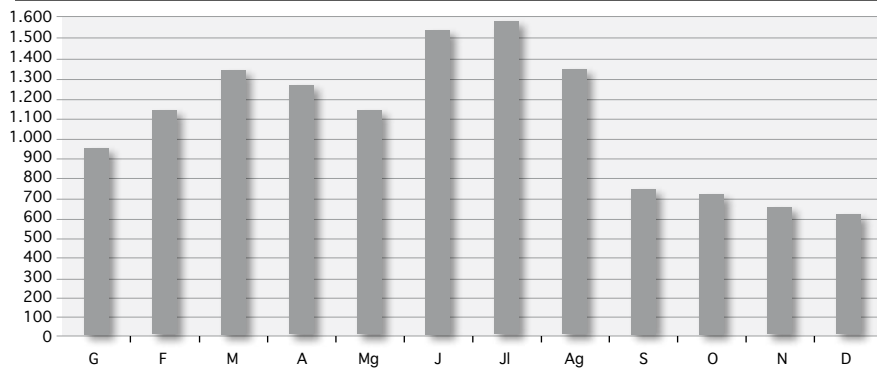
- S'han realitzat un total de 13.160 consultes (amb un increment del 15% respecte de l'any anterior), per part de 2.529 usuaris (xifra similar a la de 2008, que havia suposat un rècord absolut), dins d'una clara línia ascendent respecte dels anys precedents.

D'aquests usuaris es poden remarcar els trets bàsics següents: la majoria provenen de la ciutat de Barcelona i de la seva àrea metropolitana; tenen estudis superiors; són amb preferència historiadors, professionals liberals, professors universitaris i genealogistes; la franja d'edat predominant se situa entre els 36 i els 55 anys; han conegut l'arxiu en la seva etapa de formació; hi tenen una llarga trajectòria de recerca, i hi acudeixen amb finalitat majoritària d'estudi de temes i èpoques ben diversos.

ESTADÍSTICA D'USUARIS I CONSULTES, ANY 2009

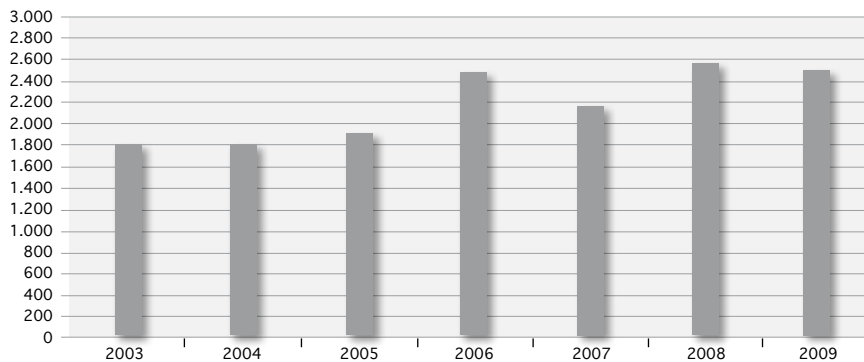
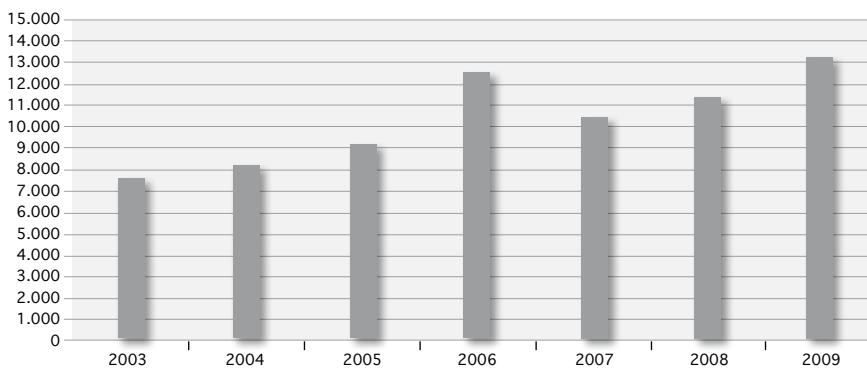
	Dies	Usuaris	Volums	Mitjana diària usuaris	Mitjana diària volums
Gener	20	202	971	10,01	48,55
Febrer	20	205	1.150	10,25	57,50
Març	22	269	1.358	12,23	61,73
Abril	20	246	1.291	12,30	64,55
Maig	20	226	1.160	11,30	58
Juny	20	251	1.522	12,55	76,10
Juliol	23	304	1.571	13,21	68,30
Agost	21	194	1.367	9,24	65,09
Setembre	20	139	752	6,95	37,60
Octubre	21	187	721	8,90	34,33
Novembre	21	147	678	7	32,29
Desembre	21	159	619	7,57	29,48
Total	249	2.529	13.160	10,16	52,85

USUARIS**VOLUMS**

EVOLUCIÓ DE L'ESTADÍSTICA D'USUARIS I CONSULTES: 2003-2009

	Dies	Usuaris	Volums	Mitjana usuaris	Mitjana volums
2003 (*)	94	653	2.895	6,95	30,80
2004	251	1.809	8.102	7,21	32,28
2005	248	1.920	9.022	7,74	36,38
2006	246	2.485	12.501	10,10	50,82
2007	248	2.166	10.222	8,73	41,22
2008	250	2.573	11.396	10,29	45,58
2009	249	2.529	13.160	10,16	52,85

(*) De l'any 2003, només es disposa de dades a partir del mes d'agost. Per tant, les gràfiques d'aquest any s'han confeccionat amb les mitjanes.

USUARIS**VOLUMS**

4.2 Servei indirecte

De manera complementària al servei directe a sala, s'han atès una cinquantena de consultes per correspondència sobre documentació de l'arxiu. I, sobretot, s'ha atès també una quantitat no xifrada, però molt nombrosa, de consultes telefòniques de tipus molt divers: informació sobre situació de protocols de Catalunya, sobre notaris antics, sobre centres d'arxiu, preguntes sobre tipologies notariales, orientacions bibliogràfiques i documentals, ubicació de poblacions dins els districtes i un llarg etcètera.

4.3 Reproduccions

Com a resultat de les investigacions dutes a terme pels usuaris, sempre que l'estat dels registres i protocols ho ha permès, s'ha donat resposta a la seva sol·licitud legítima de reproducció. D'aquesta manera:

- S'han realitzat un total de 7.000 reproduccions del fons documental de l'arxiu.

4.4 Visites comentades

Més enllà de les activitats habituals de tractament, descripció, difusió dels fons i d'atenció als usuaris, també es realitzen a l'arxiu, en el decurs de l'any, freqüents visites comentades per part de facultats o d'escoles universitàries, de personalitats i d'altres grups ben diversos que s'hi interessen. Les visites més significades realitzades l'any 2009 han estat les següents:

- Març, 7: Curs de Secretariat Jurídic, de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona, Sra. M. Rosa Panadès (35 alumnes).
- Abril, 20: Universitat de Barcelona, Facultat de Geografia i Història, Sr. Hug Palou (6 alumnes).
- Abril, 22: Universitat de Barcelona, Facultat de Geografia i Història, Dra. Imma Socias (25 alumnes).
- Maig, 5: Universitat Autònoma de Barcelona, Facultat de Dret, Dr. Sebastià Solé (5 alumnes).
- Maig, 8: Universitat de Barcelona, Facultat de Filologia, Dr. Lluís Cifuentes (12 alumnes).
- Juny, 2: Arxiu Comarcal del Vallès Oriental, Sr. Xavier Pérez (10 persones).
- Octubre, 26: Universitat de Barcelona, Facultat de Geografia i Història, Dra. Eva Serra (10 alumnes).
- Novembre, 2: Grup de nous notaris del Col·legi de Catalunya (35 persones).

- Novembre, 3: Visita institucional del President de la Generalitat i de la Consellera de Justícia, amb motiu de l'acte de lliurament del I Premi Puig Salellas.
- Novembre, 9: Universitat Pompeu Fabra, Facultat de Dret, Dr. Tomàs de Montagut (15 alumnes).
- Novembre, 21: Visita d'un grup de notaris amb motiu de les noces de plata de la seva promoció (90 persones).
- Novembre, 24: Universitat de Barcelona, Facultat de Geografia i Història, Dr. Ignasi Baiges (25 alumnes).
- Novembre, 25: Visita institucional del President del Parlament i dels membres de la Mesa.
- Desembre, 1: Universitat de Barcelona, Facultat de Dret, Sr. Lluís Jou (15 alumnes).
- Desembre, 16: Universitat de Barcelona, Facultat de Geografia i Història, Dr. Josep Hernando (30 alumnes).

4.5 Classes pràctiques

En la línia de connexió ben directa de l'arxiu amb les universitats i altres institucions culturals, prèvia concertació, s'hi imparteixen amb regularitat classes pràctiques de diferents matèries relacionades amb la documentació (metodologia i crítica textual, paleografia i diplomàtica, història, antropologia...). De l'any 2009, remarquem les següents:

- Abril, 27: Universitat de Barcelona, Facultat de Geografia i Història, Dr. Jaume Dantí (10 alumnes).
- Curs: Universitat de Barcelona, Facultat de Geografia i Història, Dr. Josep Hernando (30 alumnes).

4.6 Publicacions

L'arxiu, en la seva línia ja tradicional de promoure publicacions de caire històric i jurídic, edita, sota el patrocini de la Fundació Noguera, una prestigiosa revista històrica i institucional, titulada *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols*, de periodicitat anual:

- Edició del número XXVII (2009) de la revista *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols*, publicada pel Col·legi de Notaris de Catalunya i patrocinada per la Fundació Noguera.

A més, com a resultat de la tasca de descripció més amunt ressenyada, en aquest any s'han editat dos volums del nou inventari dels protocols de l'arxiu:

- Publicació dels volums V i VI del nou inventari de l'arxiu, corresponents al segle XVIII, en els números 31 i 32 de la Col·lecció d'Inventaris d'Arxius Notarials de Catalunya de la Fundació Noguera.

Encara, en el marc de col·laboració del personal de l'arxiu amb altres institucions culturals en l'elaboració i redacció de llibres, articles i treballs relacionats amb la institució notarial, la seva documentació i els arxius de protocols, en el 2009 el director tècnic de l'arxiu ha participat en l'obra:

- *Manual d'arxivística i gestió documental*, editat per l'Associació d'Arxivers de Catalunya.

4.7 Col·laboracions

El personal de l'arxiu ha participat en activitats culturals dutes a terme per diferents institucions i, així mateix, ha impartit cursos sobre arxius i documentació notarial. Destaquem:

- *Documentació notarial i recerca històrica*, conferència organitzada pel Seminari de Paleografia, de Codicologia i de Diplomàtica de la Universitat Autònoma de Barcelona, el gener de 2009 (Laureà Pagarolas).
- *Gestió documental i arxiu a les organitzacions*, en el *Curs de Secretariat Jurídic*, organitzat per l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona, el gener-febrer de 2009 (Laureà Pagarolas).
- *El Registre general d'entrada i sortida. Gestió i preservació d'una base de dades electrònica*, curs impartit per l'Associació d'Arxivers de Catalunya, a Barcelona i a Lleida el novembre de 2009 (Vicenç Ruiz).

Barcelona, maig de 2010

